

Utarbeidelse av individuell plan for opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Veiledning til kommunene

Generelt om individuell plan

Denne veiledningen er ment som et hjelpemiddel for kommunen. Hvert avsnitt under samsvarer med tilsvarende avsnitt i malen for den individuelle planen. Veiledningen gjelder for individuell plan for deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. For deltakelse i introduksjonsprogram vises det til egen mal for individuell plan for introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Hovedprinsippene for den individuelle planen følger av introduksjonsloven og tilhørende forskrifter. Det kan alltid komme endringer i regelverket. Endringer blir offentligjort på Justis- og beredskapsdepartementets nettsider (www.regjeringen.no) og på nettsidene til IMDi og Kompetanse Norge. Gjeldende versjon av lov og forskrifter finnes på www.lovdata.no.

Utfyllende merknader til loven og forskriftene er gitt i et eget rundskriv til introduksjonsloven. Rundskrivet er elektronisk og revideres årlig. Kommunen må påse at kommunen benytter den siste versjonen av rundskrivet. Rundskrivet finnes på Justis- og beredskapsdepartementets nettsider (www.regjeringen.no). Link til rundskrivet finnes på nettsidene til IMDi og Kompetanse Norge.

Det følger av introduksjonsloven at kommunen skal utarbeide en individuell plan for deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Denne bestemmelsen fastsetter minimumskrav til planens innhold. I tillegg stilles det krav til planen i forskrift om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Den individuelle planen skal være et verktøy for både kommunen og deltakeren. Den skal sikre planmessighet, kontinuitet og effektiv fremdrift i opplæringen. Planen skal bidra til å øke eierskapet, forutsigbarheten og motivasjonen for deltakeren.

Introduksjonsloven bygger på prinsippet om individuelt tilpasset opplæring. Det skal tas utgangspunkt i den enkelte deltakers forutsetninger og behov når kommunen skal organisere opplæringen og velge metode og innhold.

Fastsetting av den individuelle planen er en del av kommunens beslutning om tildeling av opplæring etter introduksjonsloven. Det betyr at særreglene for enkeltvedtak i forvaltningsloven skal følges ved utarbeidelsen av den individuelle planen.

Det betyr blant annet at planen skal være skriftlig og at innholdet i planen skal være begrunnet. Deltakeren skal få utlevert/tilsendt planen med opplysninger om klagerett, klagefrist, klageinstans, fremgangsmåten for å klage og retten til å se sakens dokumenter.

Dersom deltakeren oppfyller vilkårene for å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, skal den individuelle planen senest være utarbeidet innen tre måneder etter folkeregistrering i kommunen eller etter krav om deltakelse i introduksjonsprogrammet blir fremsatt. Planen kan etterpå utfylles og revideres etter behov.

Dersom kommunen har spørsmål om tolkningen av regelverket, kan kommunen ta kontakt med fylkesmannen for nærmere veiledning.

1. Kartlegging av deltakerens kompetanse

Den individuelle planen skal utformes på bakgrunn av en kartlegging av deltakerens opplæringsbehov og av hvilke tiltak vedkommende kan nyttiggjøre seg, jf. introduksjonsloven § 6 første ledd annet punktum. Planen skal utarbeides i samråd med deltakeren, jf. introduksjonsloven § 6 tredje ledd.

Det er viktig at deltakeren gis mulighet til og ansvar for å planlegge sin egen opplæring. Dette skal sikre at det er deltakerens egne forutsetninger og mål som ligger til grunn for det opplæringsløp vedkommende skal gjennomføre. Samtaler med deltakeren om personlige ressurser, muligheter og fremtidsplaner er en viktig oppgave i kartleggingsarbeidet og utarbeidelsen av den individuelle planen.

For at medvirkningen skal være reell og konstruktiv, må kommunen sørge for at deltakeren får relevant informasjon og veiledning, slik at deltakeren kan ta informerte valg. Deltakeren må få informasjon om hva den individuelle planen er og hva som er formålet med planen. Det vises til kommunens veiledningsplikt etter forvaltningsloven og utrednings- og veiledningsplikt etter forvaltningsloven.

Bruk av tolk kan være nødvendig for å sikre tilstrekkelig medvirkning og oppfyllelse av utrednings- og veiledningsplikten. Kommunen må gjøre en vurdering av behovet for tolk ved hver kartleggings samtale. Dersom det er behov for det, skal kommunen benytte tolk, slik at det sikres en reell brukermedvirkning. Se www.tolkeportalen.no.

Kartleggingen skal ta utgangspunkt i forhold som anses å være relevant for deltakerens opplæring. Dersom det foreligger tidligere kartlegginger av deltakeren eller deltakeren har deltatt i karriereveiledning, bør kommunen ta utgangspunkt i dette.

Kommunen må fortelle deltakeren hva kartleggingen skal brukes til og hvem som har tilgang til opplysningene (regler om taushetsplikt). Hensikten er først og fremst å få til et målrettet opplæringsløp slik at deltakeren kan delta i arbeid eller ordinær utdanning.

Det anbefales at følgende faktorer er med i kartleggingen:

- ▶ Familie-, bo og livssituasjon
- ▶ Gjennomført skole/utdanning i hjemlandet eller andre land
- ▶ Gjennomført skole/utdanning i Norge
- ▶ Arbeidserfaring i hjemlandet eller andre land
- ▶ Arbeidserfaring i Norge
- ▶ Medbrakt dokumentasjon på tidligere skolegang og arbeidserfaring
- ▶ Muligheter for å skaffe dokumentasjon/attester fra hjemlandet eller andre land
- ▶ Muligheter for å få godkjent medbrakt utdanning og realkompetanse

- ▶ Referanser
- ▶ Eventuelle tillitsverv og deltakelse i frivillige organisasjoner
- ▶ Uformell kompetanse og interesser
- ▶ Yrkesønsker og fremtidsplaner
- ▶ Hvilke tanker deltakeren har vedrørende egen kvalifisering
- ▶ Tidligere deltakelse i 50 timer samfunnskunnskap
- ▶ Språk:
  - Lese- og skriveferdigheter på eget morsmål
  - Tidligere deltakelse i pliktig norskopplæring etter introduksjonsloven § 17
  - Annen type opplæring/tilegnelse av norskferdigheter (eventuelle ytterligere norsktimer etter introduksjonsloven § 18)
  - Muntlig og skriftlig ferdighetsnivå i norsk
  - Muntlig og skriftlig ferdighetsnivå i engelsk
  - Eventuelle andre fremmedspråk deltakeren kan

Ferdighetstester i norsk og eventuelle fremmedspråk kan også inngå i kartleggingen. Slike tester gir et bilde av hvilke forutsetninger deltakeren har for å lære norsk. Ved å sjekke hvor fort deltakeren skriver en kort tekst på norsk, kan man få et inntrykk av lese- og skriveferdighetene.

I den grad sosiale eller helsemessige forhold kan påvirke deltakelsen i opplæringen, bør dette også kartlegges. Dersom helse viser seg å være en sentral faktor for den enkeltes mulighet til å delta, kan det være hensiktsmessig å innkalle helsepersonell til en kartleggingsamtale.

Hele kartleggingen behøver ikke å fremgå av den individuelle planen. Hovedpunktene fra kartleggingen må likevel oppsummeres i planen. Dette fordi kartleggingen vil utgjøre en viktig del av begrunnelsen for innholdet (tiltakene) i opplæringen, se avsnitt 6.

I samsvar med forvaltningsrettslige krav må kommunen sørge for å ha dokumentasjon av kartleggingen. Det bør henvises til kartleggingsdokumentene i den individuelle planen. Slike dokumenter kan være deltakerens egen registrering av kompetanse, gjennomført karriereveiledning, kommunens nedtegning av kartleggingsinformasjon, referater fra kartleggingsamtaler med deltakeren, dokumentasjon på utdanning eller arbeidserfaring og lignende. Deltakeren vil ha rett til innsyn i disse dokumentene.

2. Gjennomføring av opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Det følger av introduksjonsloven at den individuelle planen skal inneholde opplæringens start, tidsfaser og en angivelse av tiltakene i opplæringen. Det skal angis i hvilken periode opplæringen skal gjennomføres og hvem som har det overordnede ansvaret for opplæringen (ansvarsforhold). Antall tildelte timer skal også fremgå, jf. forskrift om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

3. Deltakerens mål med opplæring i norsk og samfunnskunnskap

På bakgrunn av kartleggingen av deltakeren fastsettes deltakerens mål med opplæringen. Planen skal angi både hovedmål og delmål. Det skal skilles tydelig mellom de mål som ligger innenfor rammen av opplæringen og de som ligger lengre frem i tid. Planen skal vise hvilken fremdrift som er forventet for de ulike målene og hvem som har ansvaret for å følge opp måloppnåelsen. Målene med opplæringen vil utgjøre en del av begrunnelsen for innholdet (tiltakene) i opplæringen, se avsnitt 6.

Hovedmålet for norskopplæringen fastsettes ut fra nivåene A1, A2, B1 og B2 som beskrevet i forskriften om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Kommunen plikter å tilby opplæring til nivå B2 hvis dette nivået kan oppnås innenfor de pliktfestede 600 timene, og opp til nivå B1 hvis dette nivået kan nås innenfor rammen på ytterligere 2 400 timer opplæring.

Målet med deltakerens opplæring må være i samsvar med lovens formål om deltakelse i arbeid eller ordinær utdanning, jf. formålsbestemmelsen i § 1. Gjennom norskopplæringen skal deltakeren kunne nå et ferdighetsnivå i norsk som setter deltakeren i stand til å bruke eller bygge videre på sin kompetanse i utdanning eller arbeid. Sluttmaal for norskopplæringen må fastsettes ut fra deltakerens langsiktige mål for arbeid eller utdanning. I kartleggingen av deltakeren og fastsettingen av langsiktige mål, kan det være hensiktsmessig at deltakeren får tilbud om karriereveiledning. Delmålene for opplæringen utformes i samsvar med de aktuelle kompetansemålene i læreplanen.

Opplæringen i 50 timer samfunnskunnskap skal beskrive og forklare viktige trekk ved det norske samfunnet. Opplæringen skal gi deltakeren informasjon om rettigheter, plikter, muligheter og formidle kjennskap til sentrale verdier. Delmålene for opplæringen i samfunnskunnskap fastsettes i samsvar med målene for de sju emnene som er beskrevet i læreplanen.

Deltakeren skal avslutte opplæringen med avsluttende prøve i norsk og i samfunnskunnskap. Fra og med 1. januar 2017 må de som søker om norsk statsborgerskap ha bestått en prøve i norsk muntlig på minimum nivå A2 og en prøve i samfunnskunnskap på norsk. Kravene gjelder alle mellom 18 og 67 år.

4. Deltakerens tiltak i opplæringen

Den individuelle planen skal angi tiltakene i opplæringen.

Opplæringen skal være individuelt tilpasset ut fra deltakerens bakgrunn, forutsetninger, kvalifiseringsbehov og målsettinger. Dette innebærer både en faglig og pedagogisk tilrettelegging og en praktisk tilrettelegging ut fra eventuelle utfordringer i forbindelse med deltakerens helse eller omsorgssituasjon.

Opplæringen må inneholde tiltak som oppfyller kravene til innhold og kompetansemål fastsatt i læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Språkpraksis vil for mange deltakere være et egnet tiltak i språkopplæringen. Språktrening i regi av frivillige og nettbaserte opplæringsprogrammer kan være gode supplementer til opplæring med lærer eller som tiltak for å motivere deltakeren til å jobbe på egen hånd med sin egen

språklige progresjon. Avsluttende prøver i norsk og i samfunnskunnskap vil også være viktige tiltak.

5. Begrunnelse for innholdet i min opplæring

Fastsettingen av den individuelle planen er et enkeltvedtak. Enkeltvedtak skal begrunnes, jf. forvaltningsloven. Etter forvaltningsloven skal begrunnelsen inneholde de regler vedtaket bygger på og de faktiske forhold vedtaket bygger på. De hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn bør nevnes.

De faktiske forhold planen bygger på vil være kartleggingen av deltakeren og deltakerens mål. Det sentrale i begrunnelsen vil være sammenhengen mellom kartleggingen av deltakeren, deltakerens mål og innholdet (tiltakene) i opplæringen. Dersom det ikke er en klar sammenheng mellom kartlegging, mål og tiltak, må valg av tiltak begrunnes nærmere. Hvor omfattende begrunnelsen skal være, vil også avhenge av om kommunen og deltakeren er enig i innholdet i den individuelle planen eller ikke. Dersom deltakeren ikke er enig i de tiltakene kommunen beslutter skal inngå i opplæringen, må kommunen gi en mer utførlig begrunnelse for hvorfor kommunen mener at disse tiltakene skal være en del av opplæringen.

Eventuelle særskilte forhold som har fått betydning for innholdet eller gjennomføringen kan også tas med. Eksempler er helseforhold eller deltakerens omsorgssituasjon.

6. Kontaktperson

En fast kontaktperson for deltakeren kan ha mye å si for den enkelte deltakers gjennomføring av opplæringen. Kontaktpersonen kan for eksempel være lærer.

7. Revidering av individuell plan

Oppfølging av den enkelte deltaker er en forutsetning i arbeidet med å utforme og gjennomføre den individuelle planen. Hovedmålet med oppfølgingen er at deltakeren skal få realisert målene i sin individuelle plan og raskest mulig komme i arbeid eller ordinær utdanning. Kommunen har ansvar for å følge opp deltakeren og påse at den individuelle planen følges og revideres ved behov.

Oppfølging er også et middel for å sikre at deltakeren får mulighet til å medvirke i planleggingen, gjennomføringen og revideringen av den individuelle planen. Regelmessig oppfølging gjør også at eventuelle problemer som oppstår underveis fanges opp på et tidlig tidspunkt.

Den individuelle planen skal være et verktøy for utarbeiding og tilpasning av en målrettet opplæring. Nyankomne innvandrere vil ha ulike forutsetninger og ulik kunnskap om opplærings- og arbeidsmuligheter i Norge. For noen kan det være vanskelig å sette gode og realistiske mål i starten av opplæringen. Både kommunen og den enkelte deltaker vil etter en tid opparbeide seg kunnskap, forståelse og innblikk i hvordan opplæringen forløper. På bakgrunn av dette og en vurdering av progresjonen i opplæringen og eventuelle endringer i deltakerens livssituasjon, kan det oppstå behov for å korrigere eller endre den individuelle planen. Det kan bli nødvendig å justere planen både med hensyn til mål og innhold (tiltak).

Introduksjonsloven stiller krav om at den individuelle planen skal tas opp til ny vurdering med jevne mellomrom. «Jevne mellomrom» innebærer at planen skal tas opp til ny vurdering minst en gang i halvåret. Dette sikrer at kommunen får oversikt over at fremdriften er som den skal, og at målene og tiltakene er realistiske og fremdeles aktuelle.

I tillegg til at planen skal vurderes med jevne mellomrom, skal den også tas opp til ny vurdering ved vesentlig endring i deltakerens livssituasjon. Slike endringer kan for eksempel være sykdom, svangerskap eller familieinnvandring som i en periode kan forsinke fremdriften eller kreve ekstra innsats fra deltakeren.

Kommunen må kunne dokumentere at planen tas opp til ny vurdering. Dette kan for eksempel gjøres gjennom journalnotater/referater fra oppfølgingsamtaler med deltakeren og at tidspunktene for gjennomført revidering føres inn i den individuelle planen.

Revideringen av den individuelle planen er i utgangspunktet ikke enkeltvedtak. Mindre tilpasninger underveis ses ikke på som et nytt enkeltvedtak. Dersom det gjøres endringer i planen, må kommunen i samsvar med forvaltningsrettslige regler sørge for at hvert eksemplar blir arkivert, slik at de ulike versjonene kan dokumenteres.

Dersom revideringen fører til vesentlige endringer av planens innhold, skal avgjørelsen regnes som et nytt enkeltvedtak. Hva som er en vesentlig endring må avgjøres etter en konkret vurdering. Endringens omfang og betydningen for deltakeren er relevante momenter i denne vurderingen. Hva som er vesentlige endringer kan relateres både til deltakerens mål og til innholdet i planen (tiltakene).

Forvaltningslovens særregler for enkeltvedtak må følges når det gjøres vesentlige endringer i den individuelle planen. Deltakeren skal varsles og få anledning til å uttale seg før det gjøres vesentlige endringer, jf. forvaltningsloven § 16. Deltakeren skal få skriftlig underretting om den nye planen med informasjon om klageadgang og fremgangsmåten for å klage.

8. Hjemmelen for den individuelle planen

Enkeltvedtak skal vise til de regler vedtaket bygger på. I den utstrekning det er nødvendig for å sette parten i stand til å forstå vedtaket, skal begrunnelsen også gjengi innholdet av regelen eller den problemstilling vedtaket bygger på. Den individuelle planen skal derfor vise til introduksjonsloven § 19 første ledd og § 6 og gjengi innholdet i disse bestemmelsene.

9. Klagerett

Siden den individuelle planen fastsettes ved enkeltvedtak, kan deltakeren påklage innholdet i planen til fylkesmannen. Kommunen skal sørge for at deltakeren får skriftlig underretting om den individuelle planen så snart som mulig. Det skal gis opplysninger om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåten ved klage, samt om retten etter forvaltningsloven, til å se sakens dokumenter.

Klagefristen er tre uker fra deltakeren fikk underretting om den individuelle planen. Deltakeren skal sende klagen til kommunen.

Dersom deltakeren klager på innholdet i den individuelle planen, skal kommunen foreta de undersøkelser som klagen gir grunn til.

- ▶ Kommunen kan endre den individuelle planen dersom kommunen finner klagen begrunnet.
- ▶ Dersom kommunen ikke finner klagen begrunnet, skal kommunen oversende sakens dokumenter til fylkesmannen så snart saken er tilrettelagt.
- ▶ Dersom kommunen finner at vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal kommunen avvise klagen. Dette kan for eksempel være fordi klagefristen er oversittet. Kommunens avvisning av å behandle klagen, vil være et enkeltvedtak som deltakeren kan påklage til fylkesmannen.

Ved behov skal kommunen gi deltakeren nærmere veiledning om klageretten og fremgangsmåten for å klage. Det vises til kommunens alminnelige veiledningsplikt i forvaltningsloven. En fullmektig kan også klage på deltakerens vegne. For andre enn advokater, må klageren ha gitt fullmektigen en skriftlig fullmakt til å klage vegne av klageren. Kommunen kan også vise til «Veileder til individuell plan» som ligger vedlagt individuell plan for deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

10. Signatur

Planen signeres av lærer. Dersom det ikke utstedes separat vedtaksbrev om individuell plan, skal også leder signere planen. Alternativt kan kommunen fatte vedtak i eget brev, og vedlegge den individuelle planen.